

Επιμορφωτικό Σεμινάριο ΕΣΔΙ:
«ΠΟΙΝΙΚΗ ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ – ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ»

Εισήγηση με τίτλο:

«Η μετάβαση από τις αποδεικτικές απαγορεύσεις
στις ακυρότητες: η σύζευξη των δύο δικονομικών
κυρωτικών μηχανισμών»

του Χρήστου Δ. Νάιντου, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών

Ι. Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Η περιγραφή του προβλήματος σύνδεσης των απαγορεύσεων αξιοποίησης με την απόλυτη ακυρότητα

- Σε πολλές διατάξεις ο δικονομικός νομοθέτης και ο νομοθέτης των ειδικών ποινικών νόμων εξόπλισε μία απαγόρευση αξιοποίησης με **σχετική ακυρότητα**. (λ.χ. άρθρα 5 παρ. 10 του ν. 2225/1994 (: «με ποινή ακυρότητας»), 105 παρ. 3 (: «η εξέταση ... είναι άκυρη»), 210 ΚΠΔ «με ποινή ακυρότητας δεν εξετάζονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο» και 212 ΚΠΔ ΚΠΔ «Η διαδικασία ακυρώνεται, αν εξεταστούν στην προδικασία ή στην κύρια διαδικασία ...»).

Ι. Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Η περιγραφή του προβλήματος σύνδεσης των απαγορεύσεων αξιοποίησης με την απόλυτη ακυρότητα

- Μία δεύτερη κατηγορία περιπτώσεων, στις οποίες διαπιστώνεται παραβίαση **δικονομικών δικαιωμάτων** του κατηγορουμένου, όπως της ακρόασης, της σιωπής, της μη αυτοενοχοποίησης που συνεπάγονται απόλυτη ακυρότητα με βάση το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ.

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Η περιγραφή του προβλήματος σύνδεσης των απαγορεύσεων αξιοποίησης με την απόλυτη ακυρότητα

- Πρόβλημα ανακύπτει με εκείνες τις νομοθετικά θεσπισμένες ή ερμηνευτικά συναγόμενες αποδεικτικές απαγορεύσεις που προστατεύουν συνταγματικά **ουσιαστικά** και όχι δικονομικά **δικαιώματα** πρωτίστως του κατηγορουμένου, αλλά και τρίτων προσώπων. Η σύνδεση εν προκειμένω με την απόλυτη ή τη σχετική ακυρότητα δεν είναι αυτονόητη, γεγονός που ευθύνεται για την απουσία για χρόνια του θεσμού των αποδεικτικών απαγορεύσεων από τη νομολογία των δικαστηρίων μας και έθεσε έτσι σε αμφισβήτηση την αναγκαιότητα και τη λειτουργικότητα του θεσμού των απαγορεύσεων αξιοποίησης.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- 1. Η υποχρέωση για τήρηση των δικονομικών τύπων
- Από τη ρητά κατοχυρωμένη συνταγματική αρχή του (κοινωνικού) κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1 Σ) προκύπτει η αρχή της δίκαιης δίκης μέρος του περιεχομένου της οποίας αποτελεί και η υποχρέωση των οργάνων της ποινικής δίκης να τηρούν τους δικονομικούς τύπους

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Οι δικονομικοί τύποι, αναπόσπαστο τμήμα μίας φιλελεύθερης ποινικής δίκης, επιτελούν συγκεκριμένα τις εξής ιδίως λειτουργίες:
 - α. οργανώνουν την διαδικασία αναζήτησης της **ουσιαστικής αλήθειας** και συμβάλλουν έτσι στην προστασία των αθώων κατηγορουμένων με τον περιορισμό της σκοπιμότητας και της αυθαιρεσίας των διωκτικών αρχών κατά την αναζήτηση και αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού και την απόδοση της ιδιότητας του κατηγορουμένου.
 - β. Προωθούν την **ασφάλεια δικαίου** με την ισότητα στη ρύθμιση των διαδικασιών πρόσβασης τη δικαιοσύνη, την επιδίωξη της εμπιστοσύνης των πολιτών κ.λπ.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- γ. Υπηρετούν την **αποτελεσματικότητα**, την **οικονομία** και την **επιτάχυνση** της ποινικής δίκης.
- δ. Προστατεύουν **εξωδιαδικαστικά δικαιώματα**. Η κατηγορία αυτή μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα εδώ, καθώς σε αυτήν εντάσσονται και οι αποδεικτικές απαγορεύσεις. Πρόκειται για τους λεγόμενους «προστατευτικούς τύπους» του ποινικού δικονομικού δικαίου.
- ε. Αποτελούν απλές διατάξεις που εξασφαλίζουν τη δικονομική **τάξη**.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Από την υποχρέωση του δικαστή και των διωκτικών οργάνων για σεβασμό των δικονομικών κανόνων προκύπτει μεταξύ άλλων και η **υποχρέωση για επανόρθωση** των σφαλμάτων σε περίπτωση διάπραξης δικονομικών παραβάσεων. Η διόρθωση των δικονομικών σφαλμάτων εξασφαλίζει υπό την έννοια αυτή την **δικαιοκρατικότητα** (: από το κράτος δικαίου) της ποινικής δίκης. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τόσο ο θεσμός των απαγορεύσεων αξιοποίησης, όσο και των ακυροτήτων, αλλά και όλων των ενδίκων μέσων και βοηθημάτων της ποινικής δίκης.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- 2. Το δικαίωμα του κατηγορουμένου σε δίκαιη διεξαγωγή της δίκης
- Από το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ και το άρθρο 14 παρ. 1 ΔΣΑΠΔ και την αρχή του κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1 Σ) προκύπτει η αρχή της δίκαιης δίκης και το αντίστοιχο δικαίωμα του κατηγορουμένου σε δίκαιη διεξαγωγή της δίκης του, η απαίτησή του για μία έντιμη δίκη. Το δικονομικό αυτό ατομικό δικαίωμα με συνταγματική κατοχύρωση εμφανίζει μοναδικά χαρακτηριστικά και γι' αυτό διαφέρει από όλα τα άλλα δικονομικά δικαιώματα που απονέμονται στον κατηγορούμενο.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- α. αποτελεί ένα **γενικό** δικονομικό δικαίωμα με χαρακτηριστικό ότι εμπερικλείει άλλα επιμέρους δικονομικά δικαιώματα
- β. εγγυάται μόνο τα **κατώτατα** όρια προστασίας του κράτους δικαίου.
- Ως **συμμετοχικό** και ταυτόχρονα **αμυντικό** δικαίωμα, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη ενισχύει, αλλά και θεμελιώνει, τα δικαιώματα παράστασης, εκπροσώπησης, ακρόασης και υπεράσπισης του κατηγορουμένου. Πρόκειται δηλαδή για δικαίωμα με διφυή χαρακτήρα: αφενός εξασφαλιστικό και **ενισχυτικό** των δικονομικών δικαιωμάτων και αφετέρου **αμυντικό** έναντι των παραβάσεων και υπερβάσεων των διωκτικών οργάνων.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη γεφυρώνει το χάσμα ανάμεσα στην παραβίαση των ουσιαστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου - που ενδέχεται να οδηγήσουν σε απαγορεύσεις αξιοποίησης - και στην παραβίαση των δικονομικών δικαιωμάτων του που οδηγούν στην απόλυτη ακυρότητα (άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ). Τούτο συμβαίνει, διότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την υποχρέωση σεβασμού των δικονομικών τύπων και την προστασία των ουσιαστικών συνταγματικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου που σχετίζονται άμεσα με τις απαγορεύσεις αξιοποίησης. Το ίδιο όμως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη είναι ένα δικονομικό δικαίωμα του κατηγορουμένου, η παραβίαση του οποίου οδηγεί σε απόλυτη ακυρότητα.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- 3. Η αξιοποίηση των αποδείξεων ως δικονομική πράξη
- Με τον όρο «*πράξη της ποινικής διαδικασίας*», **διαδικαστική ή δικονομική πράξη** νοείται κάθε δραστηριότητα, όλοι εκείνοι οι τρόποι συμπεριφοράς οι οποίοι υπόκεινται στους κανόνες του δικονομικού δικαίου ή κατά άλλη διατύπωση όλες εκείνες τις πράξεις των συμμετεχόντων στη δίκη που διαμορφώνουν τη διαδικασία και στοχεύουν στην επίτευξη του σκοπού της.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Οι απαγορεύσεις αξιοποίησης - και όχι οι απαγορεύσεις απόκτησης των αποδείξεων - είναι οι κρίσιμοι δικονομικοί κανόνες οι οποίοι συγκεκριμενοποιούνται, μέσω της πράξης της αποδεικτικής αξιοποίησης που διενεργεί το δικαστήριο, το συμβούλιο ή άλλο δικαιοδοτικό όργανο. Τούτο συμβαίνει διότι ενδέχεται, παρά την παραβίαση ενός δικονομικού τύπου κατά την απόκτηση των αποδείξεων, μετά από τη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων η αξιοποίηση του αποδεικτικού μέσου να είναι νόμιμη.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- 4. Η απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη ως δικονομική συνέπεια από την παραβίαση των απαγορεύσεων αξιοποίησης
- Όταν κριθεί ότι παράγεται μία απαγόρευση αξιοποίησης, έχουν ήδη σταθμιστεί όλοι οι συντρέχοντες παράγοντες του κράτους δικαίου υπό την έννοια ότι η συνισταμένη των επιδιώξεων του κράτους δικαίου είναι η απαγόρευση αξιοποίησης. Συνακόλουθα, όταν παραβιάζεται μία απαγόρευση αξιοποίησης παράγεται απόλυτη ακυρότητα της δικονομικής πράξης της αξιοποίησης και συνακόλουθα της απόφασης που λαμβάνεται, λόγω παραβίασης του δικονομικού δικαιώματος του κατηγορουμένου σε δίκαιη διεξαγωγή της δίκης του.

**II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες:
Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του
δικαιώματος σε δίκαιη δίκη**

- **5. Η «συρροή» δικονομικών κυρώσεων:
ανυπόστατο, ακυρότητα, अपαράδεκτο**
- **α. Τα παρανόμως κτηθέντα είναι υποστατά
αποδεικτικά μέσα**

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- **β. Απαράδεκτο και ακυρότητα: οι δύο όψεις του δικονομικά ανίσχυρου**
- Μία **υποστατή** διαδικαστική πράξη που δεν συμφωνεί με τους κανόνες δικαίου που την αφορούν είναι ελαττωματική. Αυτή η έλλειψη συμφωνίας επάγεται δικονομικές συνέπειες (δικονομικές «κυρώσεις»). Οι συνέπειες αυτές μπορεί να είναι είτε το **απαράδεκτο** είτε η **ακυρότητα**. Και οι δύο ανήκουν στην ευρύτερη έννοια του (δικονομικά) **ανίσχυρου**.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Οι εξαρτημένες απαγορεύσεις αξιοποίησης αποτελούν θεσμό που εντάσσεται στην έννοια του **απαραδέκτου** κι αποκλείουν τη λήψη υπόψη του **περιεχομένου** ενός αποδεικτικού μέσου, του οποίου η απόκτηση, ως δικονομική πράξη υπήρξε ελαττωματική, διότι παραβιάστηκαν οι κανόνες του δικαίου απόδειξης.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Αντίθετα, η ακυρότητα, που στερεί τη δικονομική πράξη από τις **έννομες συνέπειές** της, γίνεται δεκτή, μόνο όταν λείπει κάποιο τυπικό στοιχείο και απαγγέλλεται τις **βαρύτερες παραβάσεις** του νόμου.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις και ιδιαίτερα οι απαγορεύσεις αξιοποίησης είναι θεσμοί προέχοντος:
- εξισορροπητικοί,
- αναπληρωματικοί,
- αποκαταστατικοί και
- προστατευτικοί

και δευτερευόντως κυρωτικοί.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- γ. Η προτίμηση του δικονομικού νομοθέτη στην κύρωση της ακυρότητας
- αα. Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις ως θεσμός έμειναν για χρόνια «στη σκιά» του θεσμού των ακυροτήτων και εισήχθησαν κυρίως με το ν. 2408/1996. Ο τελευταίος θεσμός είναι - αντίθετα από τις απαγορεύσεις αξιοποίησης - αναλυτικά νομοθετικά κατοχυρωμένος, αλλά και άμεσα συνδεδεμένος με τον αναιρετικό έλεγχο.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Οι περιπτώσεις συρροής των δύο δικονομικών θεσμών εντάσσονται δογματικά στις περιπτώσεις συρροής των δύο μορφών του ανίσχυρου και στον ελληνικό ΚΠΔ λαμβάνουν ιδίως τις εξής μορφές:
- ααα. Τυποποιείται για την περίπτωση της παραβίασης μίας απαγόρευσης απόκτησης ή κυρίως αξιοποίησης μία **σχετική** ακυρότητα της (εξέτασης ή) της διαδικασίας (λ.χ. αρ. 212 ΚΠΔ).

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- βββ. Τυποποιείται για την περίπτωση της παραβίασης μίας απαγόρευσης απόκτησης αποδείξεων **σωρευτικά** μία **απαγόρευση αξιοποίησης** και μία **σχετική ακυρότητα** (λ.χ. αρ. 105 παρ. 3 ΚΠΔ)

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- γγγ. Τυποποιείται ως ποινή για την περίπτωση παραβίασης μίας **ανεξάρτητης** απαγόρευσης αξιοποίησης η **σχετική** ακυρότητα (λ.χ. 210 ΚΠΔ και 5 παρ. 10 του ν. 2225/1994).

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- δδδ. Δεν τυποποιείται καμία σχετική ακυρότητα, αλλά γίνεται δεκτό ότι η παραβίαση μιας νομοθετικά θεσπισμένης απαγόρευσης αξιοποίησης οδηγεί σε **απόλυτη** ακυρότητα (λ.χ. 19 παρ. 3 Σ, 177 παρ. 2 και 244 παρ. 3 ΚΠΔ, με σαφή νομοθετική παραπομπή στην επέλευση απόλυτης ακυρότητας, λόγω παραβίασης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη από την παραβίασή της).

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- ββ. Από τις περιπτώσεις ααα' – γγγ' φανερώνεται η **επιφυλακτικότητα** του δικονομικού νομοθέτη απέναντι στο θεσμό των αποδεικτικών απαγορεύσεων και ιδιαίτερα στη δυνατότητα των απαγορεύσεων αξιοποίησης να παράγουν περαιτέρω δικονομικές συνέπειες, όταν παραβιάζονται. Ο νομοθέτης, επιθυμώντας να ισχυροποιήσει την κανονιστική ισχύ των συγκεκριμένων διατάξεων, δεν αρκέστηκε στην επιβολή μίας απαγόρευσης αξιοποίησης, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις θέσπισε μία σχετική ακυρότητα. Τούτο διότι δεν επιτρέπεται να αξιοποιηθεί αποδεικτικά μία άκυρη δικονομικά πράξη.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Δικονομικά **ορθότερη** στην κατεύθυνση της αναγνώρισης της αυτοτέλειας του θεσμού των αποδεικτικών απαγορεύσεων κρίνεται η **περίπτωση δδδ'**, στην οποία δεν πρόκειται για κατά κυριολεξία συρροή των δύο θεσμών του ανίσχυρου, εφόσον η ακυρότητα **έπεται** της ενεργοποίησης της απαγόρευσης αξιοποίησης.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Η ενδεδειγμένη αντιμετώπιση μίας νομοθετικά θεσπισμένης εξαρτημένης απαγόρευσης αξιοποίησης είναι κατά τη γνώμη μας η εξής:
- ααα. Περιγραφή του τρόπου απόκτησης των αποδείξεων και συναγωγή ενός **κανόνα απόκτησης** αποδείξεων.
- βββ. Αποφυγή θέσπισης μίας σχετικής ακυρότητας, αλλά θέσπιση μίας **απαγόρευσης αξιοποίησης** για όλες ή για ορισμένες περιπτώσεις παραβίασης του κανόνα απόκτησης.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Στις περιπτώσεις ερμηνευτικά συναγόμενων απαγορεύσεων αξιοποίησης (λ.χ. από την παραβίαση των άρθρων 227 και 228 ΚΠΔ) σταθμίζεται η συναγωγή μίας απαγόρευσης αξιοποίησης. Στην περίπτωση που κριθεί αντικειμενικά ότι από την παραβίαση παράγεται μία απαγόρευση αξιοποίησης, αν αυτή δεν γίνει σεβαστή από το δικαστήριο, τότε παράγεται **απόλυτη ακυρότητα** (άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ) για παραβίαση του δικαιώματος σε **δίκαιη δίκη** (άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ).

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- γγ. Εντούτοις, οι επιλογές του δικονομικού νομοθέτη στο πεδίο των δικονομικών κυρώσεων δεν είναι χωρίς σημασία ως προς τα αποτελέσματά τους. Η διαφορά είναι εμφανής στη σύγκριση των ρυθμίσεων των άρθρων 244 παρ. 3 όσον αφορά τον ύποπτο και 105 παρ. 3 ΚΠΔ, όσον αφορά τον κατηγορούμενο.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- ααα. Στην πρώτη περίπτωση της προκαταρκτικής εξέτασης η ένορκη εξέταση του μετέπειτα υπόπτου στην **προκαταρκτική εξέταση** ή η εξέτασή του χωρίς τη δυνατότητα να παραστεί με συνήγορο **δεν συνεπάγονται την ακυρότητα της εξέτασης** αυτής κατά το χρόνο λήψης της, ούτε φυσικά και όλης της προκαταρκτικής εξέτασης. Απλώς, από τη στιγμή που αποκτά την ιδιότητα του υπόπτου το πρόσωπο αυτό, απαγορεύεται η αξιοποίηση του συγκεκριμένου αποδεικτικού μέσου στην αιτιολογία των βουλευμάτων και των αποφάσεων που θα εκδοθούν για την ίδια υπόθεση.
- Αν παρόλα αυτά, ληφθεί υπόψη το συγκεκριμένο αποδεικτικό μέσο, τότε θα είναι **άκυρο μόνο το βούλευμα** (όχι η μαρτυρική κατάθεση) που θα το συμπεριλάβει στην αιτιολογία του ή αντίστοιχα και η απόφαση του δικαστηρίου. Δηλαδή η ακυρότητα παράγεται από την παραβίαση της απαγόρευσης αξιοποίησης της κατάθεσης (θέτοντας το δικονομικό εμπόδιο στο πρώιμο στάδιο της παραμονής της κατάθεσης στη δικογραφία προς αξιοποίηση), όχι πάντως από τη λήψη της (η οποία, άλλωστε, μπορεί να λάβει χώρα καθ' όλα νόμιμα σε στάδιο στο οποίο τα στοιχεία του υπόπτου είναι άγνωστα στις αρχές).

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Η θεραπεία της ακυρότητας εν προκειμένω γίνεται με την απομάκρυνση της κατάθεσης από τη δικογραφία, ως ανάχωμα σε κάθε δυνατότητα αξιοποίησής της, κατά την περί παραπομπής κρίση ή στην ενδεχόμενη καταδικαστική απόφαση.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- βββ. Αντίθετα, η παραβίαση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου στην **αστυνομική προανάκριση** (άρθρα 72, 105 και 245 παρ. 2 ΚΠΔ) συνεπάγεται τη σχετική **ακυρότητα της ίδιας της εξέτασης** του κατηγορουμένου, εφόσον ρητά το προβλέπει το άρθρο 105 παρ. 3 ΚΠΔ, αλλά ταυτόχρονα και την απόλυτη ακυρότητά της, λόγω παραβίασης των δικονομικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ. Ενόψει των ευνοϊκότερων αποτελεσμάτων για τον κατηγορούμενο θα επικρατήσει τελικά η απόλυτη ακυρότητα, αλλά και μόνο του το γεγονός της συρροής και των τριών τελικά δικονομικών κυρώσεων (σχετική ακυρότητα, απόλυτη ακυρότητα και απαγόρευση αξιοποίησης) φανερώνει κατά τη γνώμη μας ακριβώς τη μέριμνα του δικονομικού νομοθέτη να εμποδίσει το ενδεχόμενο αναβίωσης της πρακτικής της «μαρτυροποίησης» του κατηγορουμένου. Έτσι, στην περίπτωση αυτή είναι απόλυτα **άκυρη σε κάθε περίπτωση ήδη η παράνομη εξέταση** του κατηγορουμένου, η οποία στη συνέχεια «μολύνει» δικονομικά με ακυρότητα τόσο την ανάκριση στο σύνολό της, όσο και το βούλευμα ή την απόφαση, κατ' άρθρο 176 παρ. 2 ΚΠΔ.

II. Η σύνδεση των αποδεικτικών απαγορεύσεων με τις ακυρότητες: Από το κράτος δικαίου στην απόλυτη ακυρότητα για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη

- Η θεραπεία της ακυρότητας στην περίπτωση αυτή δεν γίνεται με την αποφυγή αξιοποίησης της παράνομης κατάθεσης, αλλά με την επανάληψη της πρώτης άκυρης πράξης που «μόλυνε» δικονομικά και τις άλλες, ήτοι με τη λήψη νομότυπης απολογίας του κατηγορουμένου πίσω στο στάδιο της αστυνομικής προανάκρισης, κατ' άρθρο 176 παρ. 3 ΚΠΔ.

III. Καταληκτικές παρατηρήσεις

- Συνοψίζοντας τα παραπάνω, η ενδεδειγμένη αντιμετώπιση μίας νομοθετικά θεσπισμένης εξαρτημένης απαγόρευσης αξιοποίησης είναι η εξής:
 1. Περιγραφή του τρόπου απόκτησης των αποδείξεων και συναγωγή ενός κανόνα απόκτησης αποδείξεων (**πρώτο** επίπεδο κρίσης).
 2. Αποφυγή θέσπισης μίας σχετικής ακυρότητας, αλλά θέσπιση μίας απαγόρευσης **αξιοποίησης** για όλες ή για ορισμένες περιπτώσεις παραβίασης του κανόνα απόκτησης (**δεύτερο** επίπεδο κρίσης).
 3. Σε περίπτωση άρνησης εφαρμογής της απαγόρευσης αξιοποίησης (ρητής ή ερμηνευτικά συναγόμενης), συναγωγή **απόλυτης ακυρότητας**, λόγω παραβίασης του δικαιώματος του κατηγορούμενου σε δίκαιη δίκη (άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ) (**τρίτο** επίπεδο κρίσης).

Βασική ειδική βιβλιογραφία:

- **Θ. Δαλακούρας**, ΠοινΧρ ΜΣΤ/1996, σ. 321
- **Θ. Δαλακούρας**, Οι ακυρότητες στο ποινικοδικονομικό μας σύστημα, σε Θ. Δαλακούρα (επιμ.), Ηλεκτρονικό έγκλημα, 2019, σ. 23
- **Ν. Δημητράτος**, Περί των αποδεικτικών απαγορεύσεων στην ποινική δίκη, 1992
- **Ν. Δημητράτος**, ΠοινΧρ ΝΑ/2001, σ. 5
- **Λ. Λυμπερόπουλος**, Τα ελαττώματα της ποινικής διαδικαστικής πράξεως και η κύρωσή τους στην ποινική δίκη, Ακυρότητες της ποινικής διαδικασίας, 1993
- **Χ. Νάιντος**, Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, 2010